

Scenariusz lekcji do spektaklu: „*Jak to z serem w Turku było*”

Nagranie spektaklu: <https://youtu.be/uCZ2ueUnXjg>

Nagranie spektaklu z tłumaczeniem migowym: <https://youtu.be/b7qtggw1Cbs>

Nagranie z audiodeskrypcją: <https://youtu.be/iEOfxVt0czs>

Temat zajęć: „*Po co cienie są na scenie?*”

Autor scenariusza: Aldona Piwońska

Grupa wiekowa:

uczniowie klas IV–VI szkoły podstawowej.

Czas realizacji:

3 godziny lekcyjne (z możliwością rozszerzenia do 4 spotkań po 45 minut).

Zagadnienia edukacyjne:

- zabawy techniką cieni,
- wykorzystanie techniki cieniowej do opowiadania mitów, baśni i legend,
- tworzenie własnej etiudy cieniowej.

Cele operacyjne:

uczeń/uczennica/uczestnik zajęć:

- poszerza wiedzę na temat techniki cieniowej i jej zastosowań w teatrze,
- potrafi odczytać emocje, nastrój i fabułę poprzez obraz cienia,
- potrafi animować prostą lalkę cieniową,
- potrafi współpracować w grupie podczas tworzenia etiudy teatralnej,
- rozwija wrażliwość estetyczną oraz kreatywność,
- potrafi opracować prosty scenariusz do teatru cieni,
- wybiera odpowiednie postacie, rekwizyty i efekty świetlne do przedstawienia,
- rozwija umiejętność planowania przestrzeni i czasu w teatrze cieni,
- zna zasady projektowania i wykonywania lalek cieniowych,
- rozumie, jak powstaje cień i jak można go modelować poprzez odległość, kształt, przezroczystość materiału,
- potrafi przygotować podstawowe elementy scenografii wspierające opowieść teatralną.

Formy pracy:

- praca indywidualna,
- praca w grupach,
- praca plastyczna,
- dyskusja,
- działania teatralne.

Metody pracy:

- metoda projektu,
- burza mózgów,
- drama i improwizacja,
- metoda oglądowa (projekcja spektaklu),
- metoda działań praktycznych.

Materiały dydaktyczne:

- nagranie spektaklu „Jak to z serem w Turku było”,
- ekran (biała tkanina lub prześcieradło),
- źródło światła (rzutnik, lampki biurkowe, halogen, latarka),
- blok techniczny, kolorowe folie, bibuła, kalka techniczna,
- komputery/tablety z dostępem do muzyki (opcjonalnie – podkłady dźwiękowe),
- ołówki, flamastry, kredki, nożyczki, patyczki, taśma klejąca, nitka (sznurek),
- przykładowe storyboardy lub ilustracje z bajek/mitów,
- tablica lub flipchart do notowania pomysłów grup.

Wprowadzenie (do zajęć):

Dawno temu w Chinach postanowiono wykorzystać cień do opowiadania mitów, legend czy baśni. Następnie cień wykorzystano do tworzenia różnego rodzaju przedstawień teatralnych. Ta forma teatru lalek przetrwała do dziś i cieszy się ogromną popularnością.

Tytuł przedstawienia „Jak to z serem w Turku było” nawiązuje do tematyki regionalnej. Turek mieszkańcom Polski najczęściej kojarzy się z marką sera TUREK. Stąd pomysł na taką tematykę spektaklu. Dla uczniów jest to również atrakcyjny temat, który można opracować w sposób humorystyczny.

Realizacja projektu miała na celu zapoznanie uczestników z atrakcyjną formą teatru cieni, ale także zapewnienie form spędzenia wolnego czasu uczniom pochodzącym z rodzin dysfunkcyjnych i ubogich. Pracę nad spektaklem rozpoczęto od zabawy z techniką cieni (wprowadzenie do teatru cieni, grupowe zabawy cieniowe, zabawy ze światłem, triki świetlne, techniki cieniowe - halogeny, rzutniki, latarki; inspiracje muzyczne, plastyczne, multimedialne).

Po wycieczce do młeczarni uczniowie napisali scenariusz w formie rysunków poszczególnych scen - storyboard.

Stworzyli oni ciekawą i zabawną fabułę, wprowadzili bohaterów. Następnie - pracując w grupach - samodzielnie zaprojektowali i wykonali lalki cieniowe.

Informacje o spektaklu

Twórcy spektaklu „Jak to z serem w Turku było” pracowali w 15 osobowej grupie - to uczniowie ze świetlicy profilaktycznej działającej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Turku wybrani na zasadzie dobrowolności. Uczniowie tworzyli scenariusz spektaklu teatralnego, a następnie z odpowiednich materiałów wykonali elementy scenografii, niezbędne do opowiedzenia wymyślonej historii. Zdobytą wiedzę na temat powstawania cieni i animacji lalek cieniowych wykorzystali do zaprezentowania własnej sztuki teatralnej.

Autorki spektaklu: Aldona Piwońska, Izabela Jesionowska, Ewa Pawlak.

Teatr Szpilka działa w Szkole Podstawowej nr 1 w Turku.

Przebieg zajęć

Lekcja 1

1. Rozmowa wprowadzająca (5 min)

1. Nauczyciel pokazuje światło i rzuca cień dłoni na ścianę.
2. Pytania do uczniów:
 - Co to jest cień?
 - Jak powstaje cień?
 - Czy cień może coś „opowiedzieć”?
 - W jakich sytuacjach spotykamy cienie w życiu codziennym i w sztuce?
3. Krótka mini-prezentacja: historia teatru cieni (Chiny → Indonezja → współczesność). [ZOBACZ FILM](#)
4. Omówienie, że cień może być narratorem historii, wywoływać emocje i tworzyć nastrój.

2. Zabawy techniką cieni (15 min)

Cel: oswojenie uczniów ze światłem i cieniem, eksperymentowanie z ruchem i formą.

1. **„Cień mojej dłoni”** - tworzenie różnych kształtów dłonią przy źródle światła.
2. **„Zgadnij, kto to?”** - jeden uczeń tworzy cień postaci dłonią lub prostą lalką, reszta zgaduje.
3. **Eksperymentowanie z odległością od światła** - pokazanie, jak cień zmienia wielkość i ostrość.
4. Dyskusja: Jak różne ruchy lub odległości zmieniają opowieść cienia?

3. Projekcja spektaklu „Jak to z serem w Turku było” (15 min)

- Krótka prezentacja przygotowanego nagrania lub fragmentu przedstawienia.
- Zachęcenie uczniów do obserwacji: postaci, scenografii, sposobu użycia cieni i ruchu lalek.

4. Dyskusja po spektaklu (10 min)

Pytania pomocnicze:

- Co jest tematem spektaklu?
- Z ilu części się składa?
- Jakie techniki cieniowe zauważyliście?
- Jakie emocje wywołał spektakl?
- Jak można wykorzystać cień do opowiedzenia innej historii?

Lekcja 2

1. Wprowadzenie (3 min)

1. Nauczyciel przypomina, czym jest teatr cieni i jak można nim opowiedzieć historię.
2. Wprowadza uczniów w zadanie: „Spróbujcie wymyślić własną historię, którą można pokazać cieniami”.
3. Zadaje pytania inspirujące kreatywność:
 - Jaką legendę, mit lub baśń chcielibyście opowiedzieć?
 - Jakie postacie mogłyby w niej występować?
 - Jakie miejsca i przedmioty będą potrzebne, aby opowieść była zrozumiała?

2. Praca w grupach – tworzenie scenariusza w formie storyboardu (30–35 min) - Załącznik 1

1. Podzielcie się na grupy 3 - 5 osobowe.
2. Każda grupa wybiera temat historii: legendę, mit lub baśń (np. „Legenda o Smoku Wawelskim”, „O syrence warszawskiej”, „Mit o Ikarze”).
3. Następnie stwórzcie prosty scenariusz w formie opowiadania, zaczynając np. od słów: „Pewnego razu...” lub „Za górami, za lasami...”. W tekście mogą pojawić się dialogi bohaterów oraz opisy miejsca i akcji.
4. **Zamiast opowiadania** możecie przygotować historię w formie storyboardu – narysować 4-5 obrazków przedstawiających kolejne sceny wydarzeń.

Podczas tworzenia scenariusza należy odpowiedzieć na pytania:

- **Kto?** – ile i jakie postacie pojawią się w przedstawieniu?
- **Gdzie?** – w jakim miejscu odbywa się scena, jakie przedmioty są potrzebne?
- **Kiedy?** – w jakim czasie odbywają się sceny? (dzień, noc, wydarzenia w kolejności chronologicznej)
- **Jak?** – jakie rekwizyty, lalki lub elementy cienia będą potrzebne, aby historia była czytelna?
- **Efekty specjalne:** pomyślcie, jakie ruchy, zmiany odległości od światła, kolorowe folie czy muzyka mogą wzmocnić opowieść.

Metody wspierające pracę grupową:

- Nauczyciel krąży między grupami, doradzając i podpowiadając, jak wizualnie przedstawić historię.
- Uczniowie mogą używać symboli lub prostych szkiców zamiast szczegółowych rysunków, jeśli czas jest ograniczony.

4. Prezentacja pomysłów grupowych (10 min)

1. Każda grupa przedstawia swój scenariusz nauczycielowi.
2. Uczniowie omawiają:
 - Omawiają krótko fabułę i kolejność scen.
 - Przedstawiają pomysł jaki rodzaj cieni zastosują (np. cienie dłoni, cienie postaci, proste lalki z papieru lalek).
 - Wymieniają bohaterów, ich cechy charakterystyczne (postać realna, fikcyjna, zwierzęta).
 - Wymieniają elementy które mają budować miejsce akcji - elementy stałe.
 - Wymieniają przedmioty i rekwizyty, które będą potrzebne - elementy ruchome.
 - Pomysły na efekty świetlne (kolorowe folie, sypanie piaskiem).
 - Pomysły na efekty dźwiękowe lub muzyczne (opcjonalnie).
3. Nauczyciel moderuje krótką dyskusję i zwraca uwagę na:
 - Czy historia jest czytelna w formie cieni?
 - Czy postaci i sceny są spójne?
 - Jakie elementy można poprawić lub rozwinąć w kolejnej lekcji, podczas wykonywania lalek cieniowych.

5. Podsumowanie (2 min)

- Nauczyciel podkreśla rolę pracy zespołowej i kreatywności.
- Uczniowie dzielą się wrażeniami z pracy nad własną opowieścią.
- Zapowiedź następnej lekcji: wykonanie lalek cieniowych i przygotowanie sceny do mini - przedstawienia.

Lekcja 3

1. Przypomnienie zasad teatru cieni (ok. 5 min)

Działania nauczyciela:

- Krótkie przypomnienie tego, czym jest teatr cieni i jak powstaje cień.
- Pokaz prostych przykładów:
 - lalka z papieru pełnego (czarny cień),
 - lalka z elementami z bibuły lub kalki (efekt półprzezroczysty),
 - lalka z kolorowej folii (cień barwny).
- Omówienie zasad bezpieczeństwa przy pracy z nożyczkami, klejem i źródłem światła.

Działania uczniów:

- Oglądają przykłady lalek i tła, komentują ich różnice.
- Zastanawiają się, jaki rodzaj lalki najlepiej pasuje do ich historii.

Pytania kierujące:

- Jak myślicie, dlaczego cień może być przezroczysty albo kolorowy?
- Jak można sprawić, żeby lalka wyglądała na „ruchomą”?
- Jakie elementy tła są potrzebne, by widz wiedział, gdzie toczy się akcja?

2. Praca plastyczna – tworzenie lalek cieniowych (ok. 35 min) - Załącznik 2

Etap I- projekt i wykonanie lalek (30-35 min)

- Każda grupa szkicuje na kartce 2 - 3 główne postacie ze swojej opowieści.
- Przygotowuje elementy miejsca akcji.
- Rekwizyty potrzebne do spektaklu.

Nauczyciel zachęca, by uczniowie zwrócili uwagę na:

- charakter postaci (czy to bohater, potwór, zwierzę?),
- proporcje - cień powinien być rozpoznawalny, ale nie za drobny,
- czy lalka ma elementy ruchome (np. ręce, skrzydła).

Materiały: czarny brystol, blok techniczny, bibuła, kolorowa folia, nożyczki, klej, zszywacz, taśma klejąca, patyczki do szaszłyków lub druciki.

Instrukcja:

1. Uczniowie wycinają kontury postaci według szkiców.
2. Jeśli lalka ma ruchome części, łączą je nitką, drucikiem lub spinaczem, taśmą (np. ręka, skrzydło).
3. Przyklejają patyczek od spodu (lub z boku - dla efektu ruchu).
4. Uczniowie mogą wykonać kilka wersji tej samej postaci (różne pozy lub emocje).
5. Po wykonaniu lalek - **próba za ekranem**: każda grupa testuje swoje lalki przy źródle światła.

Obserwują:

- jak wygląda cień z różnych odległości,
- co się dzieje, gdy lalka zbliża się lub oddala od ekranu,
- jakie kolory i przezroczystości dają ciekawe efekty.

Element integracyjny:

Zabawa „Ożywiam cień” - jedna osoba porusza lalką, reszta grupy wymyśla krótkie zdanie, które lalka mogłaby „powiedzieć”.

3. Przygotowanie elementów scenografii (ok. 10 min) - Załącznik 3

Cel: stworzenie prostych tła i rekwizytów do etudy teatralnej.

Materiały:

Papier pakowy, brystol, przezroczyste folie, kolorowa bibuła, patyczki, nożyczki, klej.

Propozycje zadań dla grup:

- Grupa A - projekt tła: horyzont, góry, domy, las, zamek.
- Grupa B - elementy ruchome: drzewa, chmury, słońce, zwierzęta.
- Grupa C - detale: drzwi, okna, rekwizyty (np. ser, mleczarnia, most).

Instrukcje i wskazówki:

- Tło nie powinno być zbyt szczegółowe - ma stanowić ramę dla akcji.
- Część elementów może być półprzezroczysta (np. chmury z kalki, woda z niebieskiej folii).
- Elementy mocujemy do patyczków lub zawieszamy na nitkach, aby można je było poruszać podczas spektaklu.
- Grupy testują scenografię razem z lalkami, sprawdzając, czy wszystko jest widoczne i czy nie przeszkadza w animacji.

4. Zakończenie lekcji:

- Krótkie wystawy lalek i elementów scenografii - każda grupa prezentuje swoje prace.
- Omówienie:
 - Co udało się najlepiej?
 - Co warto poprawić przed próbą etiudy?
 - Jakie kolory i materiały dały najciekawsze efekty cieniowe?

Efekt końcowy lekcji:

- Każda grupa ma komplet lalek i podstawową scenografię gotową do prób etiudy teatralnej.
- Uczniowie potrafią wykonać i ożywić lalkę cieniową, rozumieją zależność między światłem a obrazem cienia.

Lekcja 4

1. Próby etiud (20–25 min)

Każda grupa ćwiczy prezentację swojej historii - ruch lalek, efekty światła, muzyka.

2. Pokaz przed klasą (15–20 min)

Grupy kolejno prezentują krótkie etiudy teatralne.

3. Omówienie (10 min)

Rozmowa podsumowująca:

- Co było najtrudniejsze?
- Co sprawiło najwięcej radości?
- Jak cię pomógł opowiedzieć historię?

Podsumowanie i refleksja

Uczniowie dzielą się swoimi wrażeniami i doświadczeniami z pracy nad teatrem cieni. Nauczyciel zwraca uwagę na współpracę w grupie, kreatywność i oryginalne pomysły. Można zaproponować wystawienie najlepszej etiudy podczas szkolnego przeglądu artystycznego lub dnia otwartego szkoły.

Ewaluacja zajęć

- Karta samooceny ucznia („Czego się nauczyłem? Co mi się podobało? Co było trudne?”).
- Obserwacja pracy grupowej.
- Rozmowa podsumowująca.

Uwagi organizacyjne

Zajęcia można zrealizować w sali z możliwością zaciemnienia. Warto wcześniej przygotować ekran i źródło światła. Wskazane jest, aby uczniowie mieli dostęp do nożyczek, papieru i patyczków.

Ewa Pawlak, Aldona Piwońska

Zadania w grupach

Załącznik 1

1. Wybierzcie temat historii: legendę, mit lub baśń (np. „Legenda o Smoku Wawelskim”, „O syrence warszawskiej”, „Mit o Ikarze”).
2. Stwórzcie prosty scenariusz w formie 4 - 5 scen zapisanych na kartkach jako rysunki (storyboard).

Uwaga!

Podczas tworzenia scenariusza należy odpowiedzieć na pytania:

- **Kto?** – ile i jakie postacie pojawią się w przedstawieniu?
- **Gdzie?** – w jakim miejscu odbywa się scena, jakie przedmioty są potrzebne?
- **Kiedy?** – w jakim czasie odbywają się sceny? (dzień, noc, wydarzenia w kolejności chronologicznej)
- **Jak?** – jakie rekwizyty, lalki lub elementy cienia będą potrzebne, aby historia była czytelna?
- **Efekty specjalne:** pomyślcie, jakie ruchy, zmiany odległości od światła, kolorowe folie czy muzyka mogą wzmocnić opowieść.

3. Przedstaw swój storyboard przed klasą.

Zadania w grupach

Załącznik 2

1. Naszkicujcie na kartce 2 - 3 główne postacie ze swojej opowieści. Zwróćcie uwagę na:
 - charakter postaci (czy to bohater, potwór, zwierzę?),
 - proporcje – cień powinien być rozpoznawalny, ale nie za drobny,
 - czy lalka ma elementy ruchome (np. ręce, skrzydła).
2. Wykonajcie lalki wg instrukcji:
 - wytnijcie kontury postaci wg szkiców,
 - połączcie nitką, drucikiem lub spinaczem ruchome części,
 - przyklejcie patyczek od spodu (lub z boku - dla efektu ruchu),
 - możecie wykonać kilka wersji tej samej postaci (różne pozy lub emocje),
 - przetestujcie swoje lalki przy źródle światła (próba za ekranem).

Załącznik 3

Grupa A

projekt tła: horyzont, góry, domy, las, zamek.

Grupa B

elementy ruchome: drzewa, chmury, słońce, zwierzęta.

Grupa C

detale: drzwi, okna, rekwizyty (np. ser, mleczarnia, most)

Instrukcje i wskazówki:

- Tło nie powinno być zbyt szczegółowe - ma stanowić ramę dla akcji.
- Część elementów może być półprzezroczysta (np. chmury z kalki, woda z niebieskiej folii).
- Elementy mocujemy do patyczków lub zawieszamy na nitkach, aby można je było poruszać podczas spektaklu.
- Grupy testują scenografię razem z lalkami, sprawdzając, czy wszystko jest widoczne i czy nie przeszkadza w animacji.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

